

Висоценка Юлія Вікторівна,

ад'юнкт кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛІСТИЧНО ЗНАЧУЩОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК

Криміналістична характеристика злочину становить певну динамічну модель, структурно наповнену інформацією щодо ознак та властивостей окремих елементів, які сукупно формують її систему та є носіями відомостей, що мають значення для розкриття та розслідування кримінального правопорушення. Інформаційна складова криміналістичної характеристики злочину і обумовлює її практичне значення для кримінального провадження, оскільки дозволяє побудувати слідчі версії та визначити механізм вчинення злочину та напрям розслідування, а також сприяє розробці приватних методик розслідування.

Автор погоджується із твердженням Н.А. Селіванова, який справедливо зауважує, що процес пізнання відомостей, які змістовно наповнюють елементи криміналістичної характеристики злочину, фактично пов'язаний з процесом його розкриття [1, с. 57].

Нині слово «інформація» має різні змістовні значення: відомості про навколишній світ і протікаючі процеси в ньому, що сприймаються людиною або спеціальним пристроєм (спеціальне значення); повідомлення, що інформують про стан справ, стан чого-небудь, і т.д. Етимологія терміну «інформація» має латинське походження, та буквально означає: повідомлення про що-небудь; відомості, що є об'єктом, переробки і передачі; кількісна міра усунення невизначеності (ентропії), міра організації системи (у математиці та кібернетиці).

Реконструюючи словотворення терміну «інформація» і мотиви його виникнення, тобто з'єднавши відому морфему «ін» (in / в) та слова «форма» або «формація» (formacіo / зовнішній вигляд), побачимо, що таке об'єднання буквально означатиме: «всередину зовнішнього вигляду», «всередину матеріального або формального» [4]. Отже, інформація фактично являє собою нематеріальну «копію» внутрішніх і зовнішніх властивостей явища, процесу чи суб'єкта, яка має об'єктивний характер.

Одним із основних типових елементів криміналістичної характеристики злочину є інформація про особу злочинця, яка без перебільшення відіграє найважливішу роль у складній взаємодії багатьох обставин злочину. Тобто, встановлення слідчим фактів, у тому числі і тих, що характеризують особу злочинця, являє собою своєрідний напрям розслідування або цілеспрямований процес збирання доказів, мета якого полягає у об'єктивному дослідженні всіх обставин події.

Загально-теоретичним проблемам дослідження наукової категорії «особа злочинця» як елементу криміналістичної характеристики злочинів приділяли увагу у своїх працях такі вчені як Ю. П. Аленін, Р. С. Белкін, Л. В. Васильєв, М. Т. Ведерников, П. С. Дагель, М. М. Демідов, А. В. Дулов, В. Ф. Єрмолович, Н. І. Клименко, В. О. Коновалова, А. С. Кривошеєв, Г. К. Курашвілі, Н. С. Лейкіна, І. А. Матусевич, С. Ф. Мілюков, К. К. Платонов, О. Р. Рагинов, М. В. Салтєвський, С. С. Степичев, В. Ю. Шепітько та інші вчені-криміналісти.

Разом з тим, необхідно звернути увагу, що зазначена категорія є об'єктом дослідження не лише у криміналістичній науці, а й у інших науках юридичного циклу, що зумовлює неоднозначний підхід до визначення та вивчення властивостей і ознак, які формують її криміналістичне значення.

Особа злочинця – поняття, що виражає сутність індивіда, який вчинив кримінальне правопорушення та є носієм специфічних мотивів, істотних і стійких властивостей, що закономірно сформувалися під впливом негативного соціального середовища [2, с. 98].

Комплексний підхід до вивчення особи злочинця у своїх наукових працях пропонує В. Сулицький, на думку якого, структурно інформація, яка містить криміналістично значущі відомості стосовно особи або осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та має значення для слідчого під час встановлення обставин події, повинна складатись із наступних компонентів: соціально-демографічної характеристики злочинця (соціальний стан, освіта, національність, сімейний стан, професія і т.д.); спосіб життя злочинця; спрямованість; інтелектуальні особливості; рис характеру; ставлення до людей; ставлення до речей або матеріальних цінностей; ставлення злочинця до учиненого ним злочину; способи прийняття злочинцем рішень; емоційності; статусу злочинця в злочинній групі (особистий статус); особливостей поведінки у сім'ї, на роботі, у неформальних групах [6, с. 168].

В. В. Пясковський стверджує, що характеристика особи злочинця включає такі дані: а) соціальні; б) психологічні – світогляд (світосприйняття), переконання, знання, навички, звички, емоції, почуття, темперамент і т.д.; в) біологічні – стать, вік, особливі прикмети, фізичні дані: сила, зріст, вага та деякі інші.

Перераховані ознаки, дійсно є важливими чинниками, володіючи інформацією щодо яких, слідчий, має змогу ефективно організувати та спланувати процес розслідування, встановити необхідне коло обставин, спрогнозувати та отримати результат, який виражатиметься, в тому числі, і у встановленні всіх винних у вчиненні кримінального правопорушення осіб та притягненні їх до відповідальності.

Разом з тим, у процесі розслідування, слідчий має забезпечити принцип повноти збору та дослідження інформації, в тому числі і стосовно особи, яка вчинила злочин. Слід зазначити, що така інформація може мати не лише суто доказове значення, а і носити орієнтуючий для слідчого характер, в якості реалізації системного підходу до побудови та перевірки версій, алібі, а також планування, підготовки та проведення слідчих (розшукових) дій. Тому, вважаємо, доцільним доповнити, запропонований перелік компонентів, стосовно ознак особи злочинця (злочинців), у контексті вчинення крадіжок, наступними інформаційними елементами: фізичні якості злочинця; психічні процеси; темперамент; характер; здібності; мотивація; потреби; інтереси. На думку автора, запропоновані категорії, мають суттєве значення як для процесу розслідування в цілому, так і для організації та проведення окремих (слідчих) розшукових дій.

Крім того, слід пам'ятати, що всі елементи криміналістичної характеристики є кореляційно залежними та характеризуються їх сумісною варіацією (коваріацію), яка відображається у певних наслідках, і як результат зміна значення одного елемента призводить до зміни значення другого. Тобто володіння інформацією щодо окремих «перемінних значень» характеристики особи злочинця-крадія, надасть можливість спрогнозувати інші «невідомі значення» стосовно інформації про решту елементів криміналістичної характеристики, а також перевірити відповідність їх логічної залежності.

Таким чином, специфічні ознаки, які характеризують в інформаційному колі, категорію «особа злочинця», дозволять слідчому не лише висунути версії стосовно кола осіб, які вчиняли крадіжку, ролі кожного під час вчинення кримінального правопорушення, але і ідентифікувати злочинця за слідами, виявленими на місці події, перевірити можливі факти інсценування.

Список використаних джерел

1. Аристакесян Л. Г. Некоторые вопросы организации раскрытия преступлений, совершенных в условиях неочевидности. Вопросы юридической ответственности и деятельность органов внутренних дел. Волгоград. 1989. С. 112–115.

2. Блувштейн Ю. Д. Понятие личности преступника. *Советское государство и право*. 1979. № 8. С. 97–102.

3. Головкин Б. М. Кримінологічний аналіз злочинів проти власності. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_48.

4. Пилипчук В. Г., Дзьобань О. П. Феномен інформації: історико-правові та філософські аспекти. *Інформація і право*. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_1_3.

5. Пясковський В. В. Весельський В. К., Пясковський В. В. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. 2-ге вид. переробл. та доповн. Київ : Центр учб. літ., 2014. 320 с.

6. Сулицький В. Психологічний портрет злочинця. *Практична психологія*. 2005. № 6. С. 166–181.